

M A G Y A R K U R I R

Bécsből, Kedden, December' 25-dikén 1821.

Spanyol Ország.

Midőn a' Hadi Minister a' Királytól azon követséget, melyről már két, versben is emlékeztünk, a' rendkívülvaló Cortesek' gyűlésébe vitte, Beszédet intézett hozzájuk, melyben egyebek közt ezen szavak is elé fordultak: — “

„Kadiksban a' nyughatatlankodásra első alkalmatosságot szolgáltatott a' Marquis Reunion (Venegas) Kadiksi Fő Kapitánnyá lett kineveztetése, a' mely Oktober' 18-dikán történt. Ezen kineveztetés nem tetszett Kadiksban. Megértvén a' Marquis a' vélevaló megnemelégedést, a' maga letétetetését kérte, 's ezt néki a' Király ugyan azon okra nézve örömet meg is adta. Mindjárt azután Generális Andillát nevezte-ki a' Király ugyan ezen polczra. De ennek kineveztetése se' nyugtatta-meg a' Kadiksi lakosokat. November' 8-dikán megérkezett a' Sevillai esmeretes Irás is az Országlószékhez, a' mely úgy ítelt, hogy már most szükséges leszen keménységet mutatni; melyre nézve megparancsolta Andillának, hogy tüstént útnak induljon Kadiks felé a' Fő Kapitányságnak általvételére; egyszersmind a' Sevillai eddig volt Fő Kapitányt is letévén Generális Daviz Morenót nevezte-ki helyébe. Az alatt, hogy Andilla útját Kadiks felé folytatta, azt a' határozást tették ott a' Tiszti-karok, hogy ötet ne esmerjék a' magok Fő Kapitányoknak; a' mely határozáshoz képpent a' tartományba minden felé Kerülő - irást küldöztek

szélllyel, mely által megparancsolták a' lakosoknak, hogy Andillának ne engedelmeshedjenek. Megérkezvén Generális Andilla Xeresig, ott az Espanna nevű Regementnek néhány tisztjei elejébe terjesztették ezen Kerülő-irást, 's egyszersmind a' Kadiksi eddig volt Fő Kormányozónak, kinek neve Jaureguy, egy meghívó irását is, azeránt, hogy Kadiks felé való útját szakaszsa félbe. Xeresből tehát már most csak az Országlószék' rendeléseit küldötte-el Andilla Kadiksba: hanem ott ezek se' találván jobb fogadtatást, ő jónak találta Xeresből vissza térni és Utrerában állapodni-meg, addig, míg oda az Országlószék' további rendelései megérkeznek. Éppen így küldötték vissza Sevillából az ott lévő Tiszti-karok is az új Fő Kapitány Daviz Morenót, midőn még Eccijáig alig érkezett vala meg. Ő Carlottába ment, 's most ott várokozik. “

A' Párisi Ujságlevelek illy magánoslevelet közlenek ezen tárgyokról Madridból Nov. 29 - dik napjáról: — “

„A' Corteseknek azon Biztossága, melyre a' van bizattatva, hogy jovalljon olly eszközöket, mellyek által a' Király' azon kívánságainak, mellyeket a' maga 26-dikban a' Cortesekhez küldött követségében kifejeztetett, meg lehessen felelni, még nem tette-meg a' maga jovallásait. A' tagok, kikből ezen Biztosság áll, egymástól nagyon különböző értelemben vagynak az elejikke adatott kérdésben forgó tárgy eránt. Az alatt, míg ezek tanácskoznak, a' támódás' lelke mind továbbto-

vább terjed 's olly mély gyökeret vés, hogy minden az eránt való reménség-elenyészik, hogy többé ki lehessen irtani. A' Kadixsi Polgári Fő Kormányozó Jauregui maga Kadixban a' nyughatatlankodóknak fő vezérlojok, 's ötet a' tartományi Deputátzió, 's a' Municipalitás is segítik minden ott lévő Tiszti-karokkal 's a' Lineasergekkel egyetemben. A' Ministerek nem tudván, miként menttsék-ki magokat ezen terhes környülállások közzül, minden Obersterekhez irtak 's olly rendelést szabván elejikkbe, hogy csak azoknak a' parancsolatoknak engedelmesskedjenek, a' mellyek közvetlenül a' Ministeriumtól érkeznek hozzájuk, 's a' Tartományi Kommandánsoktól minden engedelmisséget tagadjanak-mög. Minthogy ez a' rendelés a' mi katona törvényeinkel ellenkezik és minden Subordinatzióknak felforditása nélkül végre nem hajtathatik, csak arra szolgált, hogy az elmék felingerlődnének 's az egész armáda a' támadási zászló alá kergettesék. Ha a' Cortesek ezen tekintetben a' Ministerekkel megegyező határozást mondanak-ki, úgy a' polgári hadakozás elkerülhetetlen fog lenni: hanem, hol leszsz a' szerencsés kimenetelre való kinézés, ha magok a' katonák, kiktől a' dolognak kimenetele függene, mindenütt a' támadókkal tartándanak?"

Egy Iruni más magános tudósító ekképpen fejezi-ki magát Dec. 3-dikán ugyancsak a' Párisi Ujságlevelében: — „Egy Madridból Nov. 30-dikán indult magános levélben a' jelentetik: hogy a' Ministerek a' Cortesek' Permanens Deputatzióját ezen napon Escorialba tanácsartás végett a' Királyhoz hívták, a' melly tanácsban a' Király maga ült elől, és a' Ministerek az ő magokviseletéről számot adtak; hogy ezen Biztosság a' Ministereknek magokviseletében semmi ollyat nem

talált, a' mi a' Constitútzióval ellenzens, sőt inkább minden általok tétett intézeteket helybe hagyott, 's olly javaslatot tett, hogy egygyütt újabb eszközöket vegyenek elé a' végre, hogy azon rendetlenségek, mellyek a' félszigetet zavarodásba hozták, elhárittassanak.“ — Andalusia-ban azonközben a' dolgok még mind az előbbeni lábokon állottak; Báró Andilla még Utrarában várta az Országlószéknek újabb határozásait; Daviz Moreno Sevilla-ba még be nem bocsáttatott; 's Generális Velasco, a' Sevillai eddig volt Fő Kommandáns, megértvén Morénónak érkezését, ötöt megfenyegette, hogy megöleti, ha a' városba be-megy.

Egy más levélben ezek irattatnak Madridból December' 1-ső napján: — „Itt már meghatározva tudják, hogy a' Ministerek 8 napok előtt a' magok elbocsáttatási kérelmeiket a' Királynak beadták vala: de ő Felsege azt nem fogadta-el. — „Ezen fő városban olly czédulákat függesztettek-ki minden uczákra, mellyek által a' jeientetett: hogy ott Decemberben egy nagy Bikaviadal fog tartattatni, a' mellyen a' Mina gazdaságából 30,000-ren, 's az Andalusiai-Bikák közzül is 20,000-ren fognak megjelenni. — „Az Aranykút Klúbja örökre bezárattatva fog hagyattatni. A' tagok már most a' szabad levegő alatt tartják gyüleéseiket, ott nevezik-ki Elölülőjököt, Titoknokjaikat; ott tartanak Bcszédeket: de mihellyest úgy viselik magokat, hogy veszedelemmel látatnak fenyegetőzni, azonnal ott terem a' fegyveres erő és elosztatja őket.

Még egy más levélben ezeket közli a' Journal-des-Debates ugyancsak Madridból Nov. 29-dikéről: —

„A' rendkívülvaló Corteseknek abban való állhatatossága, hogy az Országból, a' Ministerek' letétettetését sürgető irások

közzül egygyet is semmi tekintetbe ne vegyen addig, valameddig azokban semmi valósággal megbizonyított cselekedet elé nem fordul, arra indította a' fellengző elméjű Patriotákat, hogy jól gondolják-meg mit cselekesznek. Gróf Torano nagyon ki-kelt a' gyűlésben az olly városoknak helybeli Tiszti-karjaik ellen, mellyek magokat az Országlószék' rendelkezésének nyilvánosságosan ellene szegzik; a' Ministerium pedig minden Andalusiái városokhoz olly értelmű kerülő irást küldött sebes postán, melly által megintette őket, hogy ne kövessék a' Kadixsiakat és Sevillaakat, mert ezek nyilvánosságos támadásban foglalatoskodnak. Báró Andilla Nov. 21-dikén még Xeresben volt, hova a' Kadixsi Polgári Kormányozó meghívó izenetét küldött hozzá, hogy távozzék-el onnet, de ő úgy váloszlott, hogy adják irásban a' mit kívánnak: Hanem ezt a' Kadixsiak nem cselekedtek. — „A' Ministerium egy kisdéd nyomtatott irást is bocsátott a' közönség' elejébe, illy Czím-mel vagy Titulussal: — „A' Haza, veszedelemben! avvagy: A' Haza, vonaglásban (utolsó lehelletek között). Ezen irásban arról adnak szábot a' Ministerek, hogy nemelly Tisztviselőket miért tettek-le hivataljokból 's másokat miért neveztek tisztekké; a' többek közt azt hozzák-fel, hogy ezen gyanus emberek nem tartattak mindenkor gyanus embereknek, 's hogy Venegást a' Cortesek magok ajánlották a' Státus-nácsnak 's t. A' mi pedig Puentét, a' Corunnai Polgári Kormányozót illeti, ezt nem a' Szabadság mellett való igen nagy buzgóságért tettek-le, hanem, hogy önnön tetszése szerint több ártatlan polgárokat deportáltásra, elszállíttatásra, ítélte. És ha a' Ministerium valósággal a' Szabadság' ellensége volna, a' bűnösség ekkor is a' Cor-

tesekre esne vissza, azért, hogy látták a' kárt, mellyet a' Ministerek az Ország-nak okoztak, 's azon még is segíteni nem iparkodtak, 's t. — A' Corunnaiak nem csak azt kívánták a' magok' Madridba küldött kérelmekben, hogy a' Ministerek tétlessenek-le, hanem, hogy per is indíttassék ellenek, és öletlessenek-meg.

Spanyol Amerika.

Londonba bizonyos és fontos tudósítások érkeztek-meg Dec. 5-dikén Havannából az Uj-Spanyol Országban folyó dolgokról, a' mellyek szerint ennek fő városába Mexikóba Iturbide és O'-Donojú, September' 29-dikén minden akadályoztatás nélkül bementek, és már ekkor csak a' Vera-Cruzi San-Juan-de-Ulloa nevű erősség volt még hátra, melly az Independenseknek ellent állott, a' hova a' Vera-Cruzi Kommandáns Davila számos őrző serget szállított-be. Ezen erősséget kivéven egész Új-Mexikó az Iturbide és O'-Donojú' kezekben van, melyről a' Londoni Ministeri Kurir, mint igen fontos dologról, illy megjegyzéseket bocsátott Olvasóji' elejébe: — „Ezen két Vezéreknek (Iturbidének és O'-Donojúnak mostani lépéseikben 's az ő jövődöbeli célzásokban valami ollyan homályly látszik fellengözni, mellyért mi ezen dologról, a' nagy távulság miatt, 's azért is, hogy onnet nagyon ritkán vehetünk tudósításokat, még most nagyon kevés bizonyost szollhatunk. Az O'-Donojú cselekedete nagyon szembe-tűnőnek látszik nekünk. Madridot oda hagyja, 's által evez az Oceanus nagy tengeren, azért, hogy Uj-Spanyol Országot az anya Spanyol Ország' nevében kormányozza, 's oda alig érkezvén-meg, magát a' Spanyol Ország' eránt való engedelmesség alól fel-

oldozza, 's Uj-Spanyol Országot függetlennek nyilatkoztatja, 's a' helyett, hogy azokkal tartana, kik az anyaország' ügyit védelmezni láttatnak, az Insurgensek' fő vezérével alkudozik, 's azon sergeknek vezérével, mellyeknek elnyomására ő, mint gondolni lehetett volna, Ferdinandustól oda küldetett vála, a' fő város felé egygyütt elé nyomúlt. Az Uj-Spanyol Ország'i revolúciónak első Gerjesztője, 's az úgy nevezett Három Kezesség'ek nevezete alatt esmeretes armádának fundálója által, Mexikóba győzedelmi pompával bevezettetvén, már most egy armádának organizálásában foglalatoskodik, a' melly által az anyaország' hűségében megmaradott erősségeket is, hova tartozik S. Juan-de-Uluán kívül még Durangó is, az Insurgensek' hatalma alá hajtssa. A' megtörtént dolgok, mellyek előttünk tudva vagynak, ennyiben állanak: hanem azt az embert, ki a' takarót mind ezekről felemelje, 's az úgy látszó ellenkezéseket megfejtse, hijába keressük. A' vélekedés két féle: Némelylek úgy ítélnék, hogy O'-Donojú az Amerikai partokhoz megérkezvén és látván, hogy az anya Spanyol Ország' ügye Uj-Spanyol Országban egészen elveszett volna, Spanyol Ország' ügye mellől azonnal tellyesen elállott, 's csupán csak önn' hasznát forgatván szemei előtt azon részhez csatolta magát, a' melynél a' maga' dicsőségszomjuzásának kielégíttetésére legkecsgetőbb kinézéseket látott. Ha ezt feltehetnők, így az ő Iturbidéval való egyesülése, a' maga Monarkhája eránt árulás volna, mellyet mindazonáltal az ő Augustus' 3. dikán kiadott Proklamátziójával se' lehetne megegygyeztetni. Mások, nevezetesen egy Havannai lavélnek írója egyebet gondolnak, a' melly, bár mi vakmerő feltételnek láttathassék is lenni, csak-

ugyan megérgemli, hogy megemlittsük. Ezek azt mondják, hogy nékiek úgy látszik, hogy O'-Donojú még most is a' Ferdinandus' barátja 's a' régi Systemának támoszgatója légyen — következésképpen, hogy O'-Donojú akkor, mikor Iturbidét a' véle lett egygyesületkor, a' maga részére hajtotta, a' maga tulajdon célzásait eszserént tellyességgel meg nem változtatta; a' mellynek továbbá az a' következése is fogna lenni, hogy a' Ferdinandus Király' méltósága 's hatalma Uj-Spanyol Országban nem soká proklamáltatni fogna, 's meg fogna htvattatni, hogy, ha az anyaországban a' csendesség csakugyan helyre nem találna állani, keressen magának az Atlanticum tengeren-túl lévő Spanyol tartományokban menedék-helyet. Ezen vélekedésnek támogattatására felhozattatik az a' körülállás is, hogy O'-Donojú a' maga Amérikába lett megérkezésétől fogva örökké úgy viselte magát, hogy minden ellenkező cselekedete mellett is gyanítani lehetett felölle azt, hogy Spanyol Országból lett elindulása előtt kapott útatisásokkal megegygyezőleg dolgozik. Némelly történetek egészen megerősíteni láttatnak azt a' gyanakodást, hogy O'-Donojú egyenesen magával a' Királlyal tett egyetértés szerént nyerte meg Iturbidét. Ha igaz az, a' mit némelly tudósítások erősítenek, hogy Uj-Spanyol Országban a' Nemesség és a' Papság a' többször említett két Vezérek' plánumával magokat örvendezve öszszezsatolták, úgy a' mi Havannai levelezőknek feltétele; mellynek egyéberánt mi az ő megvalóságosulását vagy megczáfoltatását az időtől várjuk, nagyon hitelesül. "

Portugallia és Brasilia.

A' Londoni Ujságlevelekben Oktober'

3-dikáig terjedő tudósítások találtak Rio-de-Janeiróból, a' mellyek szerint a' Brasiliai részrehajlók megunván azt, hogy nékiek a' Lisbonai Cortesek irjanak törvényeket elejikkbe, úgy látszik, hogy néhány Portugallus Regementeknek és a' Militzianak segedelmével a' Koronaörökös Princzet Don Pedro Alcantarát Brasiliai Királlyá akarják tenni. Egy Rio-de-Janeiróban lakó Ánglus embernek tudósítása szerint, mellyet a' Londoni Ministerialis Kurir a' maga Olvasójival Dec. 7-dik napján egészszen közölt, egyenesen a' mondattatik, hogy Oktobernek 12-dik napja, mint a' Princz' születése napja, volt ezen fel-tett czélnak végrehajtására határozatva, a' midőn Rio-de-Janeiróban az egész őrző sereg fegyvert fogván a' Kastély előtt lévő piacra kiállana, 's a' Koronaörököst illy kiáltással fogná köszönteni: „Éljen a' Nemzeti Király I. Don Pedro!“

Francia Ország.

A' Párisból December' 16-dikán indult tudósításokban az a' nevezetes Ujság találtatik, hogy a' Király az egész Ministeriumot megváltoztatta, a' melyről illy Királyi Végzés találtatik az ugyan ezen hónap' 15-dikén kijött Monitörben: —

„Lajos, Isten' kegyelméből etc. etc. Mindeneknek, a' kik ezen irásunkat olvassák, köszöntésünket ajánljuk. Meghatároztuk és meghatározzuk, a' mi következik: „Peyronnet Ur, a' Követek' Kamarájának tagja, Igasság' Ministerévé 's Pecsét-örzövé — Vicomte Montmorency, Francia Pair, külső dolgokra ügyelő Ministerré — Marschal Victor, Francia Pair, Hadi Ministerré — Corbiere Ur, a' Követek' kamarája' tagja, belső dolgokra ügyelő Ministerré — Marquis Clermont-Tonnere, Francia

Pair, Tengeri Ministerré — Villele Ur, a' Követek' kamarája' tagja, Financz-Ministerré nevezettek. A' mi Házi Departamentünknel lévő Ministerre bizattatik, hogy ezen Rendelésünket végre hajtsa. Költ a' Thuilléria' kastélyában, December' 14-dik napján, a' Megtartatásnak 1821-dik 's a' mi Országlásunknak 27-dik esztendejében. Alairta: —

„Lajos.

A' Király' parancsolatjára: a' Királyi Ház' Ministere, Lauriston.

Az új Igasság - Ministeréről Peyronnet Urról illy esmertetési megjegyzéseket közlenek a' közönséges levelek: Ő a' Becsület-Legiónak tagja; 20 esztendő korától fogva Advokátuskodik. 1816-ban Al-ítélőszéki Elölülővé nevezetvén, ezen hivatalt megkülömböztetett módon folytatta; azon nemzeti seregnél, a' melly Bordeaux városában a' Bourbonok' Királyi méltóságát 1814-ben Márcz. 12 dikén vissza állította, 's a' melyből még azon esztendőben egy különös Osztály formáltatott vala, Kommandánskodott; 1818-ban Bourgesi Közönséges Prokurátorrá nevezetett, a' hol magát olly jól viselte, hogy 1820-dikban a' Követek' Kamarája' tagjává nevezetne.

Nagy Britannia és Irlandia.

Irlandiából mind csak kedvetlen hírek érkeznék Londonba. Ismét egy retentő gonosz gyilkosságról emlékeznek az onnét jött tudósítások. A' Roscommoni Grófságban Boylétől nem messze Knockooban, egy Juhpásztornak kunyhojába rontottak-be a' gyilkosok, 's minekutánna magát agyon lötték volna, azután a' feleségét is gyilkosan megölték. Nem régen olly szerencsések voltak a' Tiszti-karok,

hogy egy fegyver- és puskapor-szállítványt, a' melly Limerickből éppen útban volt kifelé a' támadók' számára, megleptek és elfogtak. Londonban December 4-dikén számos, fő születésű, részint jószágos részint kereskedő emberek, mind Londonban tartózkodó Irlandusok gyűlést tartván fontolás alá vették hazájok' szomorú állapotját 's azt határozták, hogy terjeszsenek kérelmet ö Királyi Felsége' elejébe, azért, hogy a' Parlamentumot menél elébb hivassa-össze 's föntoltassa-meg ezen szerencsétlen Ország' szomorú sorsát.

A' Londoni Kurir hibáztatja ezen határozást, azt mondván, hogy a' Parlamentumnak öszszegyűlése már különben is csak kevés hetekig (Jan. 27-dikéig) haladván, nem volna semmi ok ezen kérelemnek beadására, minthogy a' fennálló törvényekkel megegyezőleg most is elővételhet az Országglószék a' támadók ellen mind azokat a' kemény eszközöket, a' mellyeket a' Parlamentumnak több hónapok után lejendő öszszegyűlése után elővételhetne.

Ujabb Tudósítások.

Spanyol Ország. — Itt ismét pusztítani kezdett a' már megszűntnek lenni látszott Sárgahideglelés — a' melly roszhoz járul, hogy ezen ostor alig szűnt valamit, 's a' Klubok már ismét a' Kadixiaknál is dühösebben kezdték folytatni az orálásokat; Riegót a' fellegeknel is fellejebb emelik, az Országglószéket pedig olcsárolják. —

B é c s.

Császár és Király ö Felsége kegyelmesen méltóztatott a' Magyar Országi Fő Méltóságú és Nagyságos Egyházi Rendnel az itt következő előmenetelleket és változásokat rendelni:

Méltóságos Fő Tisztelendő Klobusiczki Klobusiczky Péter ö Nagysága, Szent István Apostoli Király' Jobbjáról nevezett Apátur, Kalocsa' Érsekké, Nagyságos Fő Tisztelendő Wurum József Cs. K. Tanácsos Ur, Nagy Váradi Püspökké —

A' Szathmári Nagy Praepost Fő Tisztelendő Nagyságos Nagy Daroczi Kovách Florián Kanonok Ur a' Szathmári megyében lelkiekben való Vikárius, 's Ügyek' Auditora, több T. N. Vármegyék' Táblabírája, Szathmári Püspökké — Nagyságos Fő Tisztelendő Kopátsy József Pristinai Valasztott Püspök 's Weszprémi hánonok Ur 's a' F. M. Septemviralis Tábla' Assessora, Székes Fejérvári Püspökké nevezettek.

A' Fels. Királyi Helytartó Tanácsnál: M. Gróf Buzini Keglevich Gábor Ur ö N. ga, K. Helytartói Honorarius Tanácsosságból Valóságos és fizetéssel való Tanácsossá; T. N. Posony Vármegyéi Ord. Vice-Ispány Nagyságos Székelyi István Mailáth György Cs. K. Consiliarius — így T. N. Kraszó Vármegyéi Ord. volt Vice-Ispány, Cs. K. Consiliarius, Nagyságos Jakabffy Simon, Urak, ugyancsak ezen Fő Mélt. Septemviralis Tanácsnál Tanácsosokká nevezettek.

Császár és Király ö Felsége kegyelmesen méltóztatott a' maga Kabinétje beli Tisztviselőt (Officialist) Szeremvári Sorovich József Urat, a' Fels. Udvari Magyar Cancellariához, a' hol régebben is szolgált, mind itt mind pedig a' Cs. K. Kabinétben való hűséges és szorgalmas szolgálataira való tekintetből, Udvari Secretariussá kinevezni.

A' Dalmatziai szélekről Dec. 22 dikén Bécsbe érkezett tudósítások szerint, a' Janinai Ali Pascha' állapotja roszra for-

dőlt. A' nem régen helyébe Janinai Paschá vá rendeltetett Churchid Pascha, Nov. 13-dikán Janina várának két, Listarizza és La-Gallia nevű, legnevezetesebb oltalmazó erősségeit, elfoglalván, nagy hitellességgel várták, hogy Ali, maga is vagy elfogattatik, vagy valamely módon véget fog vetni életének.

Ferdinandus Két Siciliák' Királlya ö Felsőge, a' Nápolyban lévő Austriai ármáda' Fő-vezérét Báró Frimont Urat Antrodoci Herceggé nevezte, 's egyszerűs mind 220 ezer Dukátikból álló summát érő Uradalmat is határozott néki, olly megjegyzéssel, hogy mivel a' Nápolyi Státus Uradalmi között bajos lenne illy becsü jószágot találni, tehát a' 220,000 Dukátik, pénzben adattatnak által, hogy ott vehessen ö Hercegsége Uradalmat, hol magának tesszeni fog.

Ugyancsak Antrodoco Ur ö Hercegséget, valamint szintén Generálmajor Herceg Hohenlohe, és Herceg Blacas, 's Gróf Wrona Urakat is, a' Sz. Januarius Bendjenek Vitézeiké nevezte Királly ö Felsőge.

E r d é l y.

A' Kolosvári Nemzeti Játékszín építésének történetei, 's annak mostani állapotja.

Az Erdélyi Magyarok, kik közé kell érteni ugyan azon nyelvet beszélő atyafias Székelyeket is, viszont egy ditső példáját adták, valamint a' pallérozódásnak Hazánk kebelében lett nyomos előhaladása, úgy az eránti forró érzések, és arra való törekedések' nagyságának, azon Néző-Szín vagy Theátrum elkészítése által, melly Kolosvárt még 1804-dik Esztendőben az irt Erdélyi két Magyar Nemzet által építtetni kezdvén, e' folyó 1821-dik

Esztendőben tökéletességre vitetett. Az Épület' nagysága, pompássága, és belső szépsége, melly akkora és ollyan, hogy Birodalmunk' akármelleyik Városában Bétset is ki nem véve, méltán helyet foglalhatna, eléggé kijelenti, mind azt, hogy az Erdélyi Magyarok érzették, melly sokat tehessen a' jól alkotott Nézőszín valamely Nemzetben a' miveltség gyarapítására, mind azt, mi legyen a' Magyarokhoz méltó.

A' Magyar Játszó-Társaság Pesten 1790-ben születvén, az Erdélyiek mindigárt ditséretes pártfogással kezdetek az eránt viseltetni. Ennek némely Tagjai már 1792-ben Erdélybe jöttek, 's itt öket több Honyiak magok mellé vévén, Kolosvárt kezdetek Játékokat adni, 's soha azolta, noha különböző történeteik voltak, a' Társaság egészen el nem enyészett, sőt az anya Magyar Hazában is, az Erdélyi gyökérről, több helyeken újra kisarjadzott. Ezen fennállását köszönhette azon nagy-lelkű pártfogoltatásnak, mellyel az eránt mind több Privatusok, mind maga a' Fő Igazgatói és Törvényhozó Hatalom is viseltetett. Már az 1794, és 1795-dik Esztendőkben tartatott Ország-gyűlése felvette ügyit, 's annak jó karba állítása végett plánüm adatván-be, mellyben a' volt: hogy egy Nézőszín építésére 20,000; egyéb ahöz tartozandókra, és a' Játszók fizetése pótlására, ha néha talán szükséges lenne, 10,000 Rforintok adakozás' útján gyűjtésenek öszve, és néhány személyekből álló Biztosság mind ezek' ügyelésire neveztessek-ki, e' plánümöt általjában elfogadta, és Biztosokúl kinevezte Méltóságos Fritsi Fekete Ferentz Urat, a' Plánüm' készítőjét, M. Gróf Teleki Lajos, Fő Kormányiszéki Tanácsos, Gróf Teleki Ferentz nyugodalomban lévő Fő Strázsamester, Gróf Bethlen Farkas, és Báró Veselényi

Miklós Urakat, kik azután más többeket is vévén magok mellé segedelmezőkül; pénzt is, a' hasonló buzgóságú Hazafiaktól felesen gyűjtöttek, 's a' Játzó-Társaságot, melly az alatt Játék előadásait bérben fogadott házakban, hol egy, hol más helyt folytatta, hatalmason védelmezték. Itt különös említést érdemel M. Báró Veselényi Miklós Úr, kinek nagylelkű védelme nélkül a' Társaság, hihetőleg több ízben eloszlott volna. Igen fontos lépés vala, és a' fennforgó Nézőszin építtetésére is bevezetésül szolgált az, hogy egy Telket is vásároltak a' Reformátum Ns. Collegiumtól 5000 Rforintokban, ajándékozván arra Méltóságos Gróf Teleki Lajos Úr 1000; M. Gróf Teleki Ferentz Úr 1000; M. Báró Veselényi Miklós Úr 1000; M. Báró Torotzkai Jó'sef Úr 1000; és M. Báró Bánfi Jó'sef Úr 1000 Rforintokat. Így mintegy 16,000 Forintra gyűlt mások adakozásával a' Nézőszin építéséhez hozzá fogottak, 's annak fundamentumit csak hamar kirakatták. Hanem azzal a' pénz el is fogyott; a' Biztosság több Tagjai majd elhaltak, Birodalmunk' véres háboruji elkövetkeztek, és az építés félbe maradt az 1811-ben tartatott Ország-gyűlésig, midőn a' Karok és Rendek e' tárgyat viszont felvették, 's azt határozták, hogy minden adózás terhe alatt nem lévő Nemes egy egy paraszt telke után 50 xrt fizessen a' félben lévő Nemzeti Nézőszin megépítésére. Ebből mint egy 100,000 Rforintnak kellett volna begyűlni, de a' csak hamar történt devaluatio által lett belőle 20,000. A' kihalt Biztosok helyibe más tizenkét Hazafi Tagok neveztettek ki, kik közül Kolos Vármegyei Fő Ispán M. Báró Kemény Ignácz Úr Elölülőnek, és ugyan azon Vármegyei Fő Bíró Nagy Lázár Úr építtető Biztosnak cly ajánlás mellett, hogy az

épületet vigyék tökéletességre. Újabb adományok és ígéretek tétettek: Méltóságos Báró Jó'sika János Úr ö Exc. ja, a' Fels. Kir. Fő Igazgató-Tanáts mostani Vice Elölülője, boldogúlt édes atyja ígérete' teljesítéséül a' Valkói Havasokból, mellyeknek felit birja, a' több ott bíró Urakkal együtt, fedél és egyéb szükséges fákat, a' Kolos Vármegyei Nemesség pedig azok' lehoztását ajánloíták. (Végezete követhetik.)

L i t e r a t u r a.

Bücher- Kunst- und Naturschätze, dann andere Sehenswürdigkeiten der Haupt- und Residenz-Stadt Wien. Nebst den Verzeichnissen der Schriftsteller, bildenden und Tonkünstler, dann Dilettanten im Kunstfache, sammt Angabe ihrer Wohnungen. Ein Handbuch für Einheimische und Fremde. Mit der Ansicht der neuen Gumpendorfer Fabrikbrücke. Herausgegeben v. Franz Heinrich Böckh. Wien, 1821. — 12d rétv, 24 árkus, nyomtatópapíroson 7 f. 30 xr., írópapíroson 10 f. 30 xr. V. Cz. — Találtatik minden Bécsi Könyvárosnál.

Azoknak számokra, kik Hazánkfijai közül Bécsset meglátogatják, 's hivatalos dolgaik mellett, üres órájokban, ezen fő város nevezetességeinek 's ritkaságainak megtekintésekkel ismérteket 's tapasztalásokat nevelni kívánják, jelenvaló Munkánál hasznosabb Kalauzt nem ajánlhathunk. Minden nézésre méltó pompás intézetek, 's gyűjtemények, mellyek részint a' Státus' részint egyes személyek' tulajdoni, rendre előszámlálva találatnak ebben, 's megmutattatik az út is, mellyen az idegen látásokhoz juthat. Bámúlásra méltó az a' kincs, mellyre itt a' könyv' mesterség' és természet' műveltebb lelkű kedvellője talál. — A' nyomtatás tiszta és tömött, a' papíros jó.